

Ingyenpénz

VISSZHANG - LI. évfolyam 28. szám, 2007. július 13.

1980 tavaszán a Német Szövetségi Köztársaságban felemelték a habzóborok és az égetett szeszes italok jövedelmi adóját, hogy az állami költségvetésben váratlanul keletkezett hiányt valahonnan pótolják. Bár a német polgárokat a dolog különösebben nem rendítette meg - lévén, hogy nemzeti italukat, a sört nem érintette a drágulás -, azért nem volt teljesen kockázatmentes egy választási évben, alig pár héttel az urnákhoz járulás előtt újabb terheket rakni a (nyugat)német lakosságra.

Helmut Schmidt kancellárnak azonban nem volt más választása: fedezetet kellett biztosítania arra a többletkiadásra, amely az Európai Gazdasági Közösség (EGK) 1979. decemberi dublini csúcsértekezlete nyomán keletkezett. Az ír fővárosban ugyanis az akkor mindössze fél éve hivatalban lévő brit miniszterelnök, Margaret Thatcher olyan helyzetet teremtett, hogy vagy vállalják a többiek - elsősorban is a németek - a tervezettnél nagyobb összegű befizetést, vagy Nagy-Britannia hátat fordít a közösségnek. Hogy ez reális veszély lett volna-e, ma már mellékes, a zsarolás mindenesetre bejött: a Vaslady uralkodásának első évében a szigetország nettó befizetőből nettó pénzszerző lett a brüsszeli kassa felől nézve (később, persze, amikor a brit fizetési mérleg és állami költségvetés már egészen más képet kezdett mutatni az Északi-tengeren talált olajkincs jóvoltából, ez a helyzet megváltozott).

Mindez annak kapcsán jutott eszembe, hogy az Élet és Irodalom múlt heti számában elolvastam a Bojár Gábor barátommal készített interjút, egyebek közt az úgynevezett "ingyenpénzek" jótékony vagy éppen káros hatásáról. Ha egy olyan finoman előkelő hölgynek, mint a mindig feltűnően tökéletes hajviseletű, csodálatos oxfordi angolsággal beszélő és az akkor még csak kilenc nyugat-európai vezető politikus társaságában üdítő kivételnek számító miniszterelnök asszonynak nem derogált "megnyúznia" a többieket, akkor a mai 27-ek között a legszegényebbeknek miért kellene lemondaniuk arról, hogy annyi ingyenpénzt préseljenek ki a közös kasszából, amennyit csak lehet.

Hiszen a Közös Piac, majd az annak első bővítése nyomán létrejött EGK egész - immár fél évszázados - története arról (is) szól, hogy az erősebb tagországok a gyengébbeket, illetve a szilárd jövedelmi helyzetű rétegek a náluk bizonytalanabbakat megsegítik. Ennek legismertebb és bizonyos szempontból legszélsőségesebb formája az az agrártámogatási rendszer volt, amelynek eredményeként hamarosan marhahús-, vaj- és tejporhegyek halmozódtak föl a közösségi raktárakban és hűtőházakban, a paraszti lakosságot a túltermelésre ösztönző mentalitás következtében. Jó pár évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a politikusok meg az eurobürokraták rájöjjenek: olcsóbb és hatékonyabb megoldás a termelés (elsősorban is a tehéntartás) visszafogását ösztönözni - tehát az embereket, ha úgy tetszik, hagyni ellustulni, jószágszerető mivoltukból kivetkőzni -, semmit eladhatatlan élelmiszerkészleteket gyűjtögetni és azokat azután segély formájában (például Lengyelországnak vagy az NDK-nak) szétszortogatni. Mellékesen a Közös Piacot protekcionista agrárpolitikája miatt ostromozó Egyesült Államokban sem csinálnak mást, mint hogy időről időre - amikor már túl nagy gabonatermés, illetve -készlet "fenyeget" - a földek parlagon hagyására ösztönzik a középnyugati farmereket. Itt is, ott is közpénzből a kevesebb munkát támogatják - azért, nehogy az ellenérték túl kicsi legyen.

Természetesen nem csak a mezőgazdasági lakosság szorulhat külön elbánásra. Helyenként és időben eltérően, de a tendenciát tekintve lényegében mindenütt ez történt a szénbányászokkal, a hajóépítőkkel, a halászokkal és megannyi más foglalkozás, illetve gazdasági ág képviselőivel. Az EGK költségvetését évtizedeken át domináló közös agrárpolitika végül is egyharmadnyi részre szorult vissza a különféle strukturális és kohéziós (újabban felzárkóztatásinak nevezett) alapok mellett. Márpedig ezek par excellence mind-mind közpénzek, csak éppen az egyes országok kormányzatai nem közvetlenül költik el őket, hanem a nagy közös kasszán keresztül, és nem feltétlenül (csak) a saját polgáraikra, hanem elvben

mindenkire, aki az Európai Unió falain belül él. Kire többet, kire kevesebbet.

Hát én azt mondom: költsenek ránk, újonnan érkezett közép- és kelet-európaiakra minél többet. Ne szégyelljünk kérni - elfogadni meg pláne nem. Lehetne akár történelmi dimenzióban is értelmezni: hogy tudniillik épp elég hátrányt szenvedtek el ezek az országok a nemzetközi kereskedelemben az úgynevezett cserearányromlás miatt, meg hogy elég hosszú ideig jelentették a legolcsóbb munkaerőforrást a fejlettebbek számára ahhoz, hogy most egyfajta kompenzációban részesüljenek. Ráadásul nem kegyként, valamiféle megajánlásként, hanem EU-tagállami jogosítványaiknál fogva, magától értetődően.

Emlékezetes: a csatlakozást megelőzően az unió régi tagországai nem éppen a legadakozóbb oldalukról mutatkoztak meg. Előbb az elérhető mezőgazdasági támogatás összegét kurtították meg, illetve nyújtották el időben, majd a hétéves költségvetést szabták a Tizenötök korában megszokottnál feszesebbre. Miközben folyamatosan publikálják a bővítéssel elégedetlen nyugat-európai közvélekedést tanúsító felmérések adatait. Kíváncsi lennék, milyen számokról lehetne olvasni, ha például valaki elkezdené elemezni, hogy Németország gazdasági fejlődése újabb keletű felgyorsulásában mekkora szerepük van a német ipar és szolgáltatászektor hagyományos piacának számító és az ottani tempóhoz képest háromszor-négyszer gyorsabban növekvő (Magyarország e tekintetben, sajnos, most éppen kivételnek számít) kelet-európai országoknak.

Más kérdés, persze, hogy a közösségi kasszából kapott (szerzett?) milliókat is illik pont olyan gondosan és hatékonyan elkölteni, mintha valaki alaposan megizzadt volna értük. De abból bármit is visszautasítani a legnagyobb oktalanság lenne. Már csak azért is, mert idővel minden kor kitermeli a maga Margaret Thatcherjét. Legújabbban mintha a Kaczyński ikrek vállalnának magukra ilyesféle feladatot, ráérezve, hogy az EU 15-ök még nem mentek el a dolgok végső határáig a "plusz 12-vel" való alkudozásban.